

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу Бондаренко Людмили Анатоліївни на тему «Економічне оцінювання та обґрунтування конкурентоспроможності вітчизняних кар'єрних автосамоскидів», яку подано до захисту в спеціалізовану вчену раду Д 08.080.01 у Національному гірничому університеті Міністерства освіти і науки України на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

1. Актуальність теми дослідження

Автомобільна галузь в економіці України відіграє важливу роль, значення якої обумовлене обсягом виробництва та продажу автомобілів як в Україні, так і за рубежом. Нажаль, сьогодні ці обсяги знаходяться на низькому рівні. Внаслідок кризових явищ в економіці, що мали місце у 2008-2009 роках та продовжуються сьогодні, ринок автомобільної продукції значно здорожчав, що позначилося негативно на показниках роботи гірничодобувних підприємств.

Автосамоскиди є основними транспортними засобами для перевезення гірської маси із екскаваторних вибоїв в кар'єрах та доставки на поверхню. В цілому автотранспорт спричиняє значні витрати підприємства на перевезення розкривних порід та корисної копалини (у собівартості видобутку рудної сировини частка витрат на транспортування сягає 55...70%). Зі збільшенням глибини відкритих гірничих розробок продуктивність самоскидів знижується у декілька разів, значно зростає енерго- та матеріалоемність транспортного процесу. Тому логічним має бути прагнення виробників автомобілів, з метою підвищення їх конкурентоспроможності, зробити свою продукцію для гірничодобувних підприємств інноваційно привабливою з урахуванням особливостей умов перевезення гірських порід у кар'єрах.

Сталий розвиток гірничо-металургійної галузі, яка забезпечує більше 25% промислового виробництва держави, потребує удосконалення за віком та моделями технологічного автотранспорту. Так, на підприємствах Криворізького гірничопромислового басейну основна маса (близько 62...64 % парку) машин вантажопідйомністю 30...45 т представлена рухомим складом з терміном експлуатації понад 20 років. Стосовно експлуатації залізрудних родовищ багато уваги приділяється дослідженням, які пов'язані з суто технічним станом автосамоскидів, розробці та удосконаленню транспортних схем і вантажопотоків у кар'єрах. Дослідження щодо економічної оцінки загальної структури автопарку за віком машин, процесу оновлення парку шляхом придбання конкурентоспроможних моделей практично здійснюється лише для конкретних автосамоскидів та умов їх експлуатації. Отже, потребують подальшого розвитку теоретико-методичні та прикладні основи економічної оцінки й забезпечення конкурентоспроможності кар'єрних автосамоскидів на інноваційних засадах.

Дисертаційна робота, що розглядається, містить подальший розвиток концептуальних засад та практичних підходів до забезпечення конкурентних переваг автомобілів для перевезення гірських порід у кар'єрах на підставі інноваційного проекту. Звідси, дослідження Бондаренко Л.А., яке спрямоване на теоретичне узагальнення науково-методичних основ, а також розробку практичних рекомендацій з економічного оцінювання та обґрунтування інноваційних підходів до підвищення конкурентоспроможності кар'єрних автосамоскидів, є своєчасним.

Актуальність дисертаційного дослідження також підтверджується його зв'язком з планами науково-дослідних робіт Державного ВНЗ «Національний гірничий університет» за темами: «Наукова розробка інноваційних технологічних та управлінських рішень експлуатації родовищ корисних копалин та їх оптимізація за критеріями еколого-економічної ефективності» (ДР № 0104U003924, 2015 р.), в якій здобувач розробив науково-прикладний підхід до створення інноваційної моделі автосамоскидів вітчизняного виробництва, а також у рамках договору про науково-технічне співробітництво Державного ВНЗ «Національний гірничий університет» з Публічним акціонерним товариством «АвтоКрАЗ» (№ 36 2010-2012 рр., № 47 2012-2015 рр.), де здобувач удосконалив організаційно-економічний механізм розвитку інноваційної діяльності на машинобудівному підприємстві із забезпечення конкурентних переваг автомобільної продукції.

Аналіз дисертаційної роботи Бондаренко Людмили Анатоліївни, завдань дослідження, що в ній вирішуються, теоретичних і методичних положень дають підставу зробити висновок, що тема дисертації відповідає її змісту, сформульована мета досягнута, результати дослідження відзначаються науковою новизною. Отже, дисертаційне дослідження є актуальним, а сама робота має високу теоретичну і прикладну цінність.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

На підставі ознайомлення з матеріалами дисертації та публікаціями здобувача зроблені такі висновки.

1. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які наведено в дисертації та опубліковано в працях автора, забезпечено фундаментальними методами економічної теорії і загальнонауковими принципами проведення досліджень. Теоретичною базою роботи є наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань визначення конкурентоспроможності продукції, її економічної оцінки та виготовлення кар'єрних автосамоскидів на інноваційних засадах. Особлива увага здобувача приділена аналізу значної кількості публікацій з наукового напрямку, який досліджується, що забезпечило вибір відповідного аналітичного інструментарію.

2. При з'ясуванні причинно-наслідкових підходів до створення організаційно-економічних передумов підвищення конкурентоспроможності

самоскидів, виходячи з вимог гірничодобувних підприємств, застосовано діалектичний метод пізнання управлінських процесів. У дисертаційній роботі використано сучасні методи критичного аналізу і систематизації, функціонально-вартісного аналізу та економіко-математичного моделювання, методологія і загальносистемні засади прийняття оптимальних рішень. Розробки базуються на науковому узагальненні досвіду управління конкурентоспроможністю продукції на автомобільних заводах України.

3. Достовірність результатів вирішення поставлених наукових задач підтверджується використанням сучасних нормативно-законодавчих актів України, офіційних даних Держкомстату України, статистичної інформації Публічного акціонерного товариства «Кременчуцький автозавод» (ПАТ «АвтоКрАЗ») і гірничодобувних підприємств України.

4. Правомірність основних висновків і практичних рекомендацій автора підтверджено експериментальними розрахунками, що представлено у роботі. схваленням її результатів на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, науковими публікаціями у відкритому друці, а також практичним використанням методичних розробок та пропозицій в діяльності ПАТ «АвтоКрАЗ» і у навчальному процесі Державного ВНЗ «Національний гірничий університет», що підтверджено відповідними довідками.

Наукові розробки, пропозиції та висновки, що сформульовані в дисертації Бондаренко Л.А. та викладені з достатньою повнотою в логічній послідовності, характеризуються науковою новизною. Дисертаційна робота має логічно побудовану структуру, складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

3. Наукова новизна результатів дослідження

Основний науковий результат дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад до визначення економічної оцінки та інноваційних шляхів підвищення конкурентоспроможності кар'єрних автосамоскидів. Здобувач достатньо аргументовано визначив науково-методичні підходи, за якими мають бути оцінені рухомий склад автотранспорту за умови його адаптації до особливостей перевезення гірських порід у кар'єрі та підвищена конкурентоспроможність автосамоскидів на інноваційних засадах. У зв'язку з цим наукова новизна дисертаційного дослідження Бондаренко Л.А., перш за все, відображає сутність поняття конкурентоспроможності кар'єрного автосамоскиду як його здатності за рахунок адаптації до умов транспортного процесу забезпечувати ефективну взаємодію з технологічним устаткуванням комплексу видобувних робіт (с.10-13, 71-73).

Слід відзначити, що розроблений в дисертації методичний підхід до оцінки конкурентоспроможності автосамоскиду на основі співвідношення між груповими показниками його технічних та економічних параметрів передбачає визначення цієї оцінки за співвідношенням навпаки між показниками економічних та технічних параметрів самоскиду, причому економічні

показники встановлюються з урахуванням впливу на них технічних параметрів, до того ж цей вплив розділяється на позитивний або негативний. Такий підхід надає оцінці економічній зміст та дозволяє визначити вплив окремих характеристик автомобіля на його конкурентні переваги з позицій як підприємства-користувача, так і автовиробника (с.74-90).

Для вибору способу створення та реалізації інноваційного проекту модернізації автомобілів розроблено науково-методичний підхід, який ґрунтується на застосуванні сітьового планування термінів й витрат на виконання окремих робіт та проекту у цілому. За цим підходом спосіб виготовлення інноваційної моделі автосамоскиду вибирається з урахуванням певних видів робіт, які можуть бути виконані самостійно підприємством, в коаліції бізнес-партнерів, на засадах аутсорсингу. Таким чином на окремих етапах проекту ураховуються наявні ресурсні обмеження та мобілізаційний потенціал підприємства (с. 107-131). Розроблений здобувачем підхід слід визнати як всебічний і комплексний, що забезпечує спрямованість технологічного, економічного і організаційного векторів на поліпшення експлуатаційних характеристик і конкурентоспроможності рухомого складу автотранспорту.

На особливу увагу, з нашої точки зору, заслуговують результати дослідження здобувача щодо вибору моделі автосамоскиду стосовно визначених умов його взаємодії з технологічним устаткуванням комплексу видобувних робіт. Модель вибирається виходячи із співвідношення між собою його технічних характеристик за умови мінімізації витрат палива на транспортний процес. Як відомо, витрати на паливо досягають третини у собівартості перевезення гірської маси і названий процес є стримуючим чинником поліпшення економічних показників гірничодобувного комплексу. Проте цій проблемі ще не приділялося необхідної уваги. Тому доцільним є запропоноване у дисертації використання взаємозв'язків між витратами палива, вантажопідйомністю, масою порожньої машини, потужністю двигуна та швидкістю руху. Із застосуванням економіко-математичної моделі встановлюються оптимальні значення перелічених характеристик, за якими має бути вибраний або виготовлений самоскид (с.181-191). Доведено, що питомі витрати на транспортування 1 т гірської породи на 1 км слід розглядати як оцінку конкурентної переваги при виборі моделі автосамоскиду, призначеного для експлуатації в кар'єрі, та визначати її з урахуванням прямих та непрямих витрат на забезпечення технологічних умов експлуатації самоскиду залежно від його моделі (с. 160-170). Розроблені аналітичні та статистичні моделі планування виробничих витрат на транспортний процес з урахуванням зазначених методичних підходів відрізняються певною новизною і можуть розцінюватися як внесок у розвиток шляхів підвищення конкурентоспроможності кар'єрних автосамоскидів.

Вирішення поставленої наукової задачі передбачає створення на автозаводі принципово нової системи управління впровадженням інновацій у виробництво автомобілів, яка забезпечує чіткий розподіл функціональних обов'язків та функціональну взаємодію підрозділів заводу, що пов'язані з його

інноваційним розвитком. У зв'язку з цим у дисертації обґрунтовані теоретичні засади функціональної взаємодії підсистем управління підприємства-автовиробника шляхом концентрації функцій управління інноваційною діяльністю у відповідному підрозділі та формалізації його інформаційних зв'язків між конструкторським та технологічним підрозділами. Таким чином етапи ініціювання, розробки та виготовлення автомобілів з новими якостями, що здатні підвищити конкурентоспроможність машин через задоволення конкретних вимог їх споживачів, реалізуються як єдиний інноваційний процес (с. 139-159).

Наукова новизна отриманих у дисертаційній роботі результатів, сформульованих висновків і наданих рекомендацій характеризується чітким і вивіреним підходом до вирішення науково-практичного завдання, що розглядається.

4. Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій

Основні положення дисертаційної роботи викладено та опубліковано автором у 26 наукових працях загальним обсягом 10,9 друк. арк. (з яких особисто авторові належить 6,41 друк. арк.), зокрема 2 колективні монографії, 12 статей у наукових фахових виданнях (з них 2 статті у збірнику наукових праць, що внесений до міжнародних наукометричних баз), 12 тез у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

5. Практичне значення роботи і використання результатів дисертаційного дослідження

Результати дослідження мають наукове і прикладне значення. Впровадження науково-методичних і практичних рекомендацій, сформульованих здобувачем, буде стимулювати розвиток інноваційної діяльності автомобільних заводів, сприятиме поліпшенню мотивації розробників нововведень до модернізації вітчизняних автомобілів на сучасній техніко-економічній основі. Це, в кінцевому рахунку, створить умови для підвищення конкурентоспроможності кар'єрних автосамоскидів, від чого виграють як гірничодобувні підприємства, оскільки самоскиди будуть задовольняти повніше їх вимогам щодо перевезення гірських порід у кар'єрах, так і автозаводи, завдяки більшому обсягу реалізації їхньої продукції.

Всі відомості про використання результатів дослідження в діяльності ПАТ «АвтоКрАЗ» та навчальному процесі Державного ВНЗ «Національний гірничий університет» Міністерства освіти і науки України підтверджені документально і наведені в додатках дисертації. Це свідчить про практичну цінність виконаного дослідження.

Наукове значення результатів дисертаційного дослідження також підтверджується їх публічним обговоренням на ряді науково-практичних конференцій і науково-технічних нарадах у провідних наукових установах

(протягом 2010-2015 рр. автор брав участь у 12 науково-практичних конференціях і форумах).

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи отримані здобувачем результати дослідження з обґрунтування теоретико-методичних основ та прикладних підходів до економічного оцінювання й вибору шляхів підвищення конкурентоспроможності вітчизняних автосамоскидів, слід зауважити, що у дисертації є окремі недоліки, а деякі положення мають дискусійний характер.

1. Недостатньо обґрунтовано причини, які обумовлюють останнє місце вітчизняних автосамоскидів на світовому ринку(розд.1).. Ці причини певною мірою мають визначати напрями удосконалення українських автомобілів, що виготовляються для роботи в кар'єрі.

2. На думку опонента недоцільно було звужувати результати дослідження п. 1.3 (с.31), що відображено у його назві «Визначення завдань дослідження.....». Фактично у підрозділі надано аналіз існуючих літературних джерел з обраного напрямку дослідження.

3. При оцінюванні групових показників конкурентоспроможності ураховується позитивний або негативний вплив технічних показників на економічні (п.2.2, с.58-72).. Цей новий цікавий підхід потребує більш детального пояснення: хто оцінює, на підставі чого, що включається до складу показників оцінки тощо.

4. Автор запропонував принципово обернений підхід до визначення інтегрального показника оцінки конкурентоспроможності автомобілів порівняно з традиційно прийнятим визначенням: поміняв місцями чисельник та знаменник (п. 2.2). Для простішого розуміння такого підходу, щоб підкреслити, чому традиційний підхід не має певного фізичного змісту, доцільно було б навести конкретні приклади, розрахунки.

5. Слід було б детальніше розглянути додаткові витрати або їх скорочення, що виникають при введенні в комплекс видобувних робіт нової моделі автосамоскиду замість діючої в кар'єрі (п. 2.3, с. 90-107). Автор обґрунтовує цю зміну витрат технологічними особливостями транспортування гірських порід, що потребує деякого пояснення.

6. Не обґрунтована необхідна кількість наукових праць, як джерел інформації, при встановленні з використанням методу АВС – аналізу тих чинників, що впливають на конкурентоспроможність автомобілів (п.2.1). Важливо було відзначити, як співпадають результати досліджень, виконаних на основі АВС – аналізу та з використанням експертного обстеження.

7. Розроблена здобувачем організаційна структура управління діяльністю автозаводу, що передбачає утворення в ній інноваційного відділу, буде активно сприяти виготовленню конкурентоспроможних автомобілів, якщо в цьому будуть зацікавлені і автозавод, і розробники інновацій (п. 3.1, с.138-152). Нажаль, цьому питанню в дисертації не приділено належної уваги.

8. На рис. 2.9 (с. 97) дисертації наведено застарілі дані щодо кількості

дефектів на автомобілях АвтоКрАЗ (включно 2013 рік). Зроблений висновок про значний вплив дефектності, що спостерігається, на низький рівень конкурентоспроможності цих автомобілів потребує додаткового пояснення, тим більш, що ця дефектність має добру тенденцію до зниження (з 0,67 до 0,39 дефектів на гарантійний автомобіль).

Варто відзначити, що ці зауваження носять локальний характер і не впливають суттєво на достатньо високий рівень дисертаційної роботи.

Дисертацію та автореферат написано у науковому стилі, результати дослідження викладено в логічній послідовності. Автореферат достатньо повно відображає зміст основних положень дисертації, є ідентичним їй за структурою та змістом.

7. Загальна оцінка дисертаційної роботи

Дисертація Бондаренко Людмили Анатоліївни на тему «Економічне оцінювання та обґрунтування конкурентоспроможності вітчизняних кар'єрних автосамоскидів» є завершеною науковою працею, в якій розв'язується важливе наукове завдання з удосконалення економічних методів підвищення конкурентоспроможності вітчизняних автосамоскидів, що забезпечує підвищення прибутку і користувача автомобілів-гірничодобувного підприємства за рахунок повнішого задоволення його вимог щодо перевезення гірських порід у кар'єрах і автозаводу-виробника самоскидів завдяки більшому обсягу реалізації його продукції, що є суттєвим для розвитку економіки промисловості України. Дисертація оформлена згідно з вимогами до кандидатських дисертацій, що встановлені Міністерством освіти і науки України.

Оцінюючи в цілому подану до захисту кандидатську дисертацію Бондаренко Л.А. «Економічне оцінювання та обґрунтування конкурентоспроможності вітчизняних кар'єрних автосамоскидів», слід зазначити, що робота відповідає вимогам пункту 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор, Бондаренко Людмила Анатоліївна, заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент -
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту і
адміністрування Державного ВНЗ
«Криворізький національний університет»
Міністерства освіти і науки України

*Відгук отримано
Вчений секретар
спеціалізованої вченої
ради*

Л.М.Варава
завідуючою:
Учений секретар
ДВНЗ «Криворізький національний
університет»
Гришинева М.Т.
08.08.2016